

ЕКСКЛУЗИВЕН ФЕЉТОН

МАКЕДОНСКА СРЕДНОВЕКОВНА ЦРКОВНА ДИПЛОМАТИЈА

Македонската охридска црква - Прва Јустинијана била единствена од патријаршиските престоли во Источната екумена, која во својот историски развој минала низ сите евангелиско-канонски стадиуми. Во 51 година апостол Павле во Охрид ја основал првата Црковна општина; при вториот престој, на пат за Рим, во 54 година, ја подигнал на степен на Енорија; во 535 година византискиот император, скопјанецот од македонско потекло, Јустинијан I (Управда), ја подигнал на степен на Архиепископија, а во 553 година, на V Црковен собор во Цариград, ја потврдил папата Виргилие со Свето папско миро; во 987 година македонскиот цар Самуил ја подигнал на степен на Патријаршија, а во 999 година ја потврдил папата Гргур V, исто така, со Свето папско миро. Со тие историски постулати, македонската Охридска патријаршија - Прва Јустинијана, денес олицетворена во Македонската православна црква, во науката го доби епитетот Прва македонска сесловенска античка духовна древност.

MACEDONIAN MEDIEVAL CHURCH DIPLOMACY

Macedonian Ohrid church – The First Justiniana was the only one from the patriarchal thrones in the East acumen, which in her historical development passed through all evangelic-canonic stadiums. In 51 apostle Pavle founded the first church community in Ohrid; during the second visit, on the way to Rome, in 54 he raised it in Enorija; in 535, at the fifth church meeting in Constantinople, was confirmed by the pope Grgur V, also, with Holly pope bless. With those historical postulates, the Macedonian Ohrid patriarchy – The First Junistiana, now incarnated the Macedonian Othodox church, got the epithet First Macedonian Slavic antic spirit antiquity.

**ДУХОВНИТЕ, КУЛТУРНИТЕ И
СЛОБОДОЉУБИВИТЕ ВРСКИ НА ОХРИД И
НА МАКЕДОНИЈА СО ЕВРОПА И СО СВЕТОТ**

**SPIRIT, CULTURAL AND LIBERAL RELATIONS
OF OHRID AND MACEDONIA WITH EUROPE
AND WITH THE WORLD**

Ретко која христијанска црква во источната и во западната хемисфера имала толку многу развиена, активна, вешта и успешна дипломатија како Патријаршијата - Прва Јустинијана Охридска. Тоа не е случајно, зашто македонските простори биле изворот на христијанството, кое преку Македонија и Виа Егнатија се ширело кон Европа и светот. На историската сцена охридската црковна дипломатија се јавила многу одамна, уште во првите векови на Христовата вера, веднаш по создавањето на првите црковни општини на македонска почва, прво во Солун и во Бер, а подоцна во Скопје и во Охрид, кои ги формирал првиот евангелизатор, апостол Павле, заедно со неговите ученици Сила, Тимотеј и Лука, и непрекинато во континуитет суштествувала сè до укинувањето на Охридската патријаршија. Во најголем број случаи божествени носители на тие мисии биле поглаварите на архиепископско-патријаршиската катедра и епископските (епархиските) архијереји и владици, кои се покажале способни и "вешти во духот, зборот и верата", да можат да вршат верско-политичка мисионерска дејност. Тие патувале по црковните општини и по епископиите (епархиите) во специјални канонски визитации, со задача да го шират христијанството и да помагаат во воспоставувањето на црковниот ред и поредокот во нив.

Потребата од уредување на црковните работи врз канонска, духовно-правна и политичка основа и за меѓусебно поврзување и соработка, ги терало тие први клетки на христијанството да подготвуваат свои луѓе за емисари, способни да можат да вршат општествени црковно-народни дејности. За успешно извршување на оваа општествена црковна функција се регрутирале луѓе, не само од редот на црковниот клер, туку и од сановниците. Со нив работеле искусни лица, кои се истакнале во извршувањето на таа дејност. Во прво време оделе во црковните општини, меѓу сановниците, ја проповедале Христовата вера, ги пренесувале стекнатите искуства во уредувањето на црковниот ред и поредокот и ги воспоставувале врските за подобра меѓусебна комуникација и соработка во сите сфери од црковниот живот. Подоцна, кога биле создадени крупни црковни институции и организации, улогата и функцијата на тие луѓе станала многу поголема и посложена. Имено, сега тие веќе почнале да вршат и еден вид дипломатска дејност, во вистинска смисла на зборот, која се состоела во воспоставување контакти и пренесување пораки меѓу одделни црковни организации, од една, и меѓу црковните и државните органи и институции, од друга страна.

Првите емисари кои го трасирале патот на македонската црковна дипломатија во ранохристијанскиот период биле солунскиот архиепископ Јован, скопскиот митрополит Урсилуј и охридските епископи - Еразмо, Антоние и Лаврентие. Тие воделе интензивна и многу жива дипломатска преписка со Цариград, со царскиот двор и со Цариградската црква. Особено се истакнувал скопскиот митрополит Урсилуј, кој тесно соработувал со императорот на Источното римско царство, со царот Лав, по повод Халкидонскиот собор, одржан 451 година. На овој IV Вселенски собор христијанските цркви ја прифатиле догмата за две природи во Христа, како неделиви, но и несоединети, осудувајќи ја со тоа несторијанската и монофизитската ерес, која се ширела со загрижу-

АПОСТОЛ ПАВЛЕ

Rarely which Christian church in the east and in the west hemisphere had so much developed, active, skilled and successful diplomacy like the Patriarchy – First Junistiana Ohridian. That's not coincidence, because the Macedonian regions were the source of the Christianity, which through Macedonia and Via Ignatius has been spread towards Europe and the world. The Ohrid's church diplomacy appeared on the historical scene long time ago, since in the first centuries of the Jesus' religion, immediately after the establishing of the first church communities on Macedonian land,

first in Solun and in Ber, and later in Skopje and Ohrid, which were formed by the first gospel-man, apostle Pavle together with his students Sila, Timotej and Luk, continuously was existing till the abolition of the Ohrid patriarchy. In a large number of cases, divine bearers of those missions were the superiors of the archbishopric-patriarchal cathedra and eparchial prelates and archbishops, who shown their selves as capable and "skilled in the spirit, the word and the religion", to do religion-political missioner activity. They have traveled through church communities and through eparchies in special canonic visiting, with a task to spread the Christianity and to help in the establishment of the church order and the regime inside them.

The need of regulation of the church affairs over canonic, spiritual-legal

ЈУСТИНИЈАН ПРВИ

вачки размери. Тој и неговите претходници често патувале и во Цариград, во дипломатска мисија, за усогласување на црковните догми, за територијално разграничување на христијанските општини и епископии и за други прашања кои се однесувале на христијанската вера.

По создавањето на Охридската архиепископија (Јустинијана Прима, 535 г.), црковната дипломатија добила нови пошироки димензии. Нејзините поглавари - Кателијан, Јован I и Леон се покажале како многу вешти и искусни дипломати во поглед на средувањето на прашањата поврзани со границите на црковните општини и епископии, кои во тоа време биле многу актуелни, и во спречувањето на ширењето на монофизитската ерес во православните средини. За архиепископите Јован I и Леон се знае дека учествувале на вселенските собори на кои

ЈОВАН ВЛАДИМИР, ЕДЕН ОД НАСЛЕДНИЦИТЕ НА ЦАР САМУИЛ

се усогласувале ставовите по христијанските правила и за ингеренциите на Цариградската црква во однос на другите православни цркви, која во тоа време играла улога на црква координатор. Исто така, тие ангажирано работеле и на уредувањето на меѓуепископските односи, од една, и на односите меѓу епископиите и Архиепископијата, од друга страна. Со тоа биле поставени основите на црковниот ред и поредокот, на правилата на однесување во меѓусебната комуникација и на соработката во сферата на црковната просвета, културата и образованието.

Во многу повисок стадиум македонската црковна дипломатија се развила во времето на Светите браќа Кирил и Методиј, која имала не само локален, туку и меѓународен карактер. Тие отвориле нова страница во словенската цивилизација и со своите дипломатски мисии омеѓиле нова епоха во исто-

and political basis and for mutual linking and collaboration, forced those first Christianity cells to prepare own peoples for emissaries capable to do social church-national activities.

For successful accomplishment of this social church function, people were recruited, not only to form the order of the church clergy, but also from the hermits. Skilled people have worked with them, who distinguished their selves in the accomplishment of that activity. First they went in the church communities, among the hermits, and preached the Christian religion; they allocated the acquired experiences in the arrangement of the church order and the regime, and established links for better mutual communication and collaboration in all spheres of the church life. Later, when large church institutions and organizations were created, the role and the function of those people became bigger and more complicated. Namely, they already began to do one kind of a diplomatic activity now, which was consisted in establishing contacts and allocation of messages among separated church organizations from one site, and among churches and state organs and institutions from the other site. The first emissaries that began the road of the Macedonian church diplomacy in the early Christian period were the archbishop from Solun, Jovan, the metropolitan from Skopje Ursilij and the bishops from Ohrid – Erazmo, Antonie and Lavrentie. They conducted intensive and very live diplomatic correspondence with the Constantinople church. Especially the metropolitan from Skopje, Ursilij, who have collaborated with the emperor for the East Rome Empire, with the emperor Leo, in occasion of the Halkidon's meeting, held in 451, highlighted himself.

At this IV Universal meeting the Christian churches accepted the dogma about two natures in Christ, as indivisible but also as not united, judging it with that that the Nestorian and the monophysis heresy, which was spread with concerned measures. He and his precursor often traveled to Constantinople, on diplomatic mission for reconciliation of the church dogmas about territorial demarcation of the Christian communities and bishops and about other issues related to the Christian religion. After establishing of the Ohrid archbishopric (Junistiana Prima, 535), the church diplomacy got new wider dimensions. Her superiors – Katelijan, Jovan I and Leon showed their selves as very skilled and experienced diplomats in a point of settling the issues related with the borders of the church communities and bishops, which in that time were very actual, and in the obstructing of the spreading of the monophysis' hermit in the orthodox environments. About the archbishops Jovan I and Leon is known that they participated at the universal council on which the stands for the Christian rules and for the integration of the Constantinople's church were reconciled adjusted in relation to the other orthodox churches, which at that time played a role of church coordinator. On one hand they worked on promotion of the bishops' relations and on the other on relations between the bishops and the Archbishopric, from the other site. That's how the basis of the church order and the regime, the rules of behavior in the mutual communication and the collaboration in the sphere of the church culture and education were set. The Macedonian church has developed in a much higher stadium in the time of the Holly brothers Cyril and Methody, which had not only local, but also and international character. They opened new page in the Slavic civilization and with their diplomatic missions they confined new epoch in the history of the Balkan and of Europe. These spiritual giants, accompanied by their students, had the main role – to spread the letter of the Christianity and education and culture among the homogenous Slavic mass, simultaneously doing state-political and military function. The historical missions in Bregalnica, Polihron, Hazar and the mission in Moravia, presented high point of the Macedonian diplomacy in the early middle century, who blessed the Slavic generic with new Christian spirit and with new Slavic letter and literature. They left a massive and inerasable mark in the history of the human civilization. These giants rose up

ријата на Балканот и на Европа. Овие духовни великани, придружувани од своите ученици, од светите Седмочисленици, меѓу кои превасходна улога имале браќата Климент и Наум, презеле врз себе многу тешка и одговорна задача - да го шират словото на христијанството и просветата и културата меѓу еднородните словенски маси, истовремено вршејќи и државно-политичка и воена функција. Историските мисии, Брегалничката, Полихронската, Хазарската и Моравската, претставувале висок дострел на македонската дипломатија во раниот среден век, кои словенскиот род го облагородиле со нов христијански дух и со ново словенско писмо и книжевност. Тие оставиле крупна и неизбришлива трага во историјата на човековата цивилизација. Овие великани со мисиите високо го издигнале македонскиот народ во светот и го поставиле како основоположник на првата словенска просвета и култура. Преку нивната дејност македонскиот народ прв меѓу Словените организирал Архиепископија, а потоа Патријаршија, која го водела низ вековите, го чувала од туѓите верско-национални посегнувања и апетити и го бодрела и крепела духот на опстојувањето во вековите на ропството.

За жал, за некои историски периоди немаме поопипливи информации и податоци за тоа како се одвивала мисионерско-дипломатската дејност, кои биле нејзините носители, од кои средини потекнувале, и воопшто - на кои пунктови и прашања во меѓуцрковните, црковно-државните и во меѓународните работи се одвивала таа активност. Несомнено е дека и во тие т.н. темни периоди од историскиот развој битно не заостанувале таквите активности, што се заклучува од богатата дипломатска дејност во меѓупериодите, односно во т.н. светли периоди. На пример, нема ништо опипливо за периодот на владеењето на македонската династија на комитопулите, на Шишман Мокри, на цар Самуил и на неговите наследници - Гаврил Радомир, Јован Владимир и Петар Делјан. По Климент и Наум, до пред XIV век, има податоци само за охридскиот патријарх Јован Дебарски, кој на охридскиот престол дошол со службена грамота издадена од византискиот император Василие II Македоноубиец. За него се знае дека уживал почит и углед, како кај неговата паства, така и во византискиот двор. Благодарение на добрите односи со царскиот двор, успеал и во византиско време да ја зачува автономијата на Охридската патријаршија со нејзиниот чисто македонски словенски дух и карактер. Како плод на неговата умешност во водењето на црковните работи, особено во односите со царскиот двор, успеал да издајствува три грамоти, со кои била потврдена автокефалноста на Охридската црква, а му биле вратени и неколку епархии кои за време на бугарското царство насилно ѝ биле одземени.

Овде не зборуваме за класична дипломатија каква што денес имаме, како институција и установа, како специјално административно тело, односно служба или министерство, кое се грижи за водењето на надворешната политика на една земја или црква во меѓудржавните, односно во меѓуцрковните работи, туку исклучително за индивидуални потфати на претставниците на високото свештенство, надлежни или овластени да можат да извршуваат одделни задачи во меѓусебните односи, да преговараат или да се договараат за одделни суштествени прашања, кои биле од заеднички интерес за надминување на меѓусебните конфликти и недоразбирања или да може да се издајствува некако канонско или политичко право за остварување на некои општоцрковни цели и интереси, кои можеле да помогнат да се подигнат угледот, влијанието и позициите во паствата, во општеството или во меѓуцрковните, односно во меѓународните односи.

(продолжува)

the Macedonian people in the world and set up it up as a founder of the first Slavic education and culture. The Macedonian people, first among the Slavic, have organized through their activity an Archbishopric, and after that Patriarchy, which led them through the centuries, kept them by the religious-national outrages and appetites and encouraged them and defend their spirit of surviving in the centuries of the slavery. Unfortunately, for some historical periods we don't have specific information and data for that how the missionary-diplomatic activity has unrolled, who were her bearers, from which environments they originated, and at what places and issues in the international works this activity has unrolled. Undoubtedly is that in those so called dark period from the historical development those activities didn't stop, which can be

concluded from the rich diplomatic activity between the periods, respectively in so called shiny periods. For an example, there is nothing palpable in the reign of the Macedonian dynasty of the komitopuls, Shishman Morki, tsar Samuil and his inheritors - Gavril Radomir, Jovan Vladimir and Petar Deljan. After Kliment and Naum, till XIV centuries, there are only information about the Ohrid's patriarch Jovan Debarski, who came on the Ohrid's throne with an official charter published by the Byzantine emperor Vasilie II the Macedonian killer. For him is known that he delighted in respect and reputation, both at his people and in the Byzantine yard. Thanks to the good relations with the royal court, he succeeded to keep the autonomy of the Ohrid's patriarchy with her clear Macedonian Slavic spirit and character. As a result of his skillfulness in leading of the church works, especially in the relations with the royal court, he succeeded to obtain three charters, with which the independence of the Ohrid's church was confirmed, and several eparches that were occupied by the Bulgarian Empire were returned to him. Here, we're not talking about classic diplomacy like we have it today, as an institution and facility, as special administrative body respectively service or ministry that cares about leading of the external politic of one state or church, but strictly for individual attempts by the representative of the higher clergy, responsible or authorized to perform separate tasks in the mutual relations, to negotiate or to arrange with separate essential issues, which were from mutual interest for solving the mutual conflicts and misunderstandings or to obtain some kind of canonic or political law for realizing of some church's aims and interests that could help in raising the reputation, the influence and the positions at the people, society or in the international relations.

(to be continued)